

ночас необхідно знижувати рівень бідності селян і зменшувати диференціацію їх доходів порівняно з міським населенням.

Список літератури

1. Концепція соціально-економічного розвитку Миколаївської області на 2001—2010 роки. «Миколаївщина — 2010». — Миколаїв, 2001. — 35 с.

2. Малієнко А.М., Маузенко А.В. Альтернативний погляд на формування аграрної політики // Агро інком. — 2007. — №5—6. — С. 22—25.
3. Розвиток сільських територій України. — К.: ІВЦ Держкомстат України, 2006. — 751 с.
4. Рябоконт В.П. Формування фінансової стабільності розвитку соціальної сфери на селі // Економіка АПК. — 2007. — №5. — С. 57—60.
5. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2006 рік у 2-х частинах. — Миколаїв, 2007. — 1058 с.

ФІНАНСИ, ПОДАТКИ, ОБЛІК

УДК 631.115:331.101

Л.О. Вдовенко,

к. е. н., доцент,

Вінницький державний аграрний університет

КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Головною умовою ефективного функціонування підприємницьких структур на селі є фінансове забезпечення виробничої діяльності. Нині ця проблема пов'язана з втратою більшістю з них власних фінансових ресурсів унаслідок реформування та збитковості підприємств. Аграрний сектор економіки потребує збільшення обсягів інвестування, що сприятиме формуванню конкурентоспроможного агропромислового виробництва й вирішуватиме проблему продовольчої безпеки країни.

Питання фінансування агропромислового виробництва в Україні з актуального в перші роки реформування аграрного сектору економіки перетворилося на ключове, яке не вдалося належним чином розв'язати й дотепер. Цьому перешкоджали як об'єктивні причини — вкрай несприятливі кліматичні умови в окремі роки, так і суб'єктивні — стратегічні прорахунки в здійсненні реформ, поточні помилки у процесі практичної реалізації [1, с. 5].

За роки реформ внаслідок інфляції, обсяги якої зростають і нині, диспаритету цін на промислову та сільськогосподарську продукцію були фактично втрачені власні оборотні кошти підприємств. Тому вітчизняні сільськогосподарські підприємства відчують підвищену потребу в кредитних

ресурсах — одного з основних джерел відновлення оборотного й основного капіталу. Вдосконалення системи фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств має стати стратегічним завданням на найближчу перспективу.

Наявність у достатньому обсязі та ефективне використання фінансових ресурсів визначають задовільний фінансовий стан підприємства, платоспроможність, фінансову стійкість і ліквідність. Тому найважливішими завданнями підприємств стає пошук резервів збільшення фінансових ресурсів і найефективніше їх використання.

Одним із таких резервів є використання кредиту, необхідність в якому зумовлена безперервністю процесу відтворення, що прискорює рух грошових і матеріальних ресурсів та сприяє підвищенню ефективності фінансово-господарської діяльності. Саме через кредит, що є фінансовим інструментом впливу на процес виробництва, можна вирішити проблеми фінансового забезпечення підприємств аграрного сектору економіки.

Проблеми кредитування й удосконалення кредитних відносин в АПК досліджують М.Я. Дем'яненко, В.М. Алексійчук, П.А. Лайко, П.Т. Саблук, В.О. Паламарчук, М.І. Савлук, Т.Т. Ковальчук та ін. Однак

низка питань потребує додаткового вивчення, зокрема особливостей фінансово-кредитного забезпечення аграрних підприємств, необхідності вдосконалення механізму кредитування, що позначиться на результатах діяльності підприємств.

Метою статті є аналіз сучасного стану, проблем, тенденцій та перспектив кредитного забезпечення аграрних підприємств.

Співпраця підприємств і комерційних банків є взаємовигідною: збільшення обсягів кредитних вкладень для установ комерційних банків збільшує дохідність активних операцій у вигляді відсотків за користування кредитами, а для підприємств — кредитне забезпечення дає змогу покривати виробничі витрати з метою безперервності відтворювального процесу та є стимулом ефективного використання банківських позичок як джерела фінансових ресурсів.

Належне кредитування — визначальний чинник ефективного функціонування підприємств. Доступність кредитних ресурсів для сільськогосподарських товаровиробників впливає на збільшення обсягів виробництва, активізує підприємницьку ініціативу та сприяє підвищенню конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Кредитні відносини в аграрному секторі економіки України характеризуються певними особливостями. На думку А.М. Стельмащука, специфіка кредитування сільськогосподарських товаровиробників визначається особливостями відтворювального процесу в галузі й полягає в тісному взаємозв'язку процесу відтворення в сільському господарстві з природними умовами [2].

Врахування цих особливостей є важливою передумовою його ефективності, розвитку і розв'язання проблеми кредитного забезпечення аграрної галузі. Насамперед це сезонність виробництва, що зумовлює необхідність збільшення терміну залучених короткострокових кредитів для покриття тимчасових потреб у рослинництві та тваринництві, оскільки саме в сільському господарстві наявний тривалий період виробництва й уповільнений оборот капіталу. Враховуючи таку особливість як низька прибутковість сільськогосподарських підприємств, порівняно з іншими галузями економіки, слід мати на увазі, що вартість кредиту для них має бути невисокою. На підтвердження цього станом на 31.12.2006 р. фінансовим результатом від звичайної діяльності до оподаткування в галузі сільське господарство, мисливство, лісове господарство є прибуток у сумі 2731,8 млн грн, однак саме в цій галузі 31,3 % підприємств збиткові.

Щодо порядку погашення кредиту, то сільськогосподарські товаровиробники спроможні всі пла-

тежі за зобов'язаннями сплачувати в міру одержання виручки від реалізації продукції. Тобто найсприятливішим способом повернення кредиту є поступове погашення його разом із відсотками за користування.

Важливе значення для розвитку сільськогосподарського виробництва має державна бюджетна підтримка. Із запровадженням урядової програми часткової компенсації ставки за кредитами комерційних банків сільськогосподарським й іншим підприємствам АПК спостерігаються кардинальні зміни у кредитному забезпеченні аграрного сектору економіки.

Так, впровадження Урядом України заходів щодо стимулювання грошового кредитування через механізм часткової компенсації ставок за кредитами дав змогу залучити у 2005 р. 3469 млн грн кредитних ресурсів, у тому числі 77,5 % пільгових, що майже вдвічі більше кредитних ресурсів, ніж у 2000 р., тобто на 1 га посівної площі видано 188 грн пільгових кредитів, на 1 грн компенсації одержано 19 грн пільгових кредитів комерційних банків.

Застосування механізму здешевлення вартості кредитів дозволило призупинити спад виробництва, вивести більшість підприємств на рентабельний рівень діяльності й отримати перші за тривалий період прибутки.

Аналізуючи стан кредитування підприємств України протягом 2000-2006 рр. виявлено позитивні тенденції у збільшенні їх обсягів. Обсяги кредитування банків економіки України за регіонами у 2006 р. зросли і становили 245226 млн грн, у тому числі за короткостроковими кредитами — 86193 млн грн (35,1 %), за довгостроковими кредитами — 159033 млн грн (64,9 %).

Стан забезпеченості підприємств аграрної галузі банківськими кредитними ресурсами також свідчить про позитивні тенденції: збільшення їх обсягів за 2000—2005 рр. майже у 5 разів, у тому числі за короткостроковими кредитами — у 3,3 раза. Сприятливим фактором таких змін є не лише поступове зниження вартості кредитів з 54 % у 2000 р. до 15,1 % у 2006 р.

Позитивні зрушення в системі кредитування спостерігаються в регіонах: аналіз банківського кредитування у Вінницькій області свідчить, що найбільшу частку становили кредити суб'єктам господарської діяльності — 55,1 %, з них — 41,9 % у галузі торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку, промисловості та сільському господарстві, мисливстві й лісовому господарстві 24,5 та 19 % відповідно (табл.). У 2006 р. кредитування суб'єктів господарської діяльності становило 1724,0 млн грн, або збільшилось порівняно з 2004 р. на 230,9 %, у тому числі в галузі сільське господарство, мисливство та лісове господарство — на 275,3 %.

Кредитування банківськими установами Вінницької області підприємств за видами економічної діяльності

(на початок року, млн грн)

Види економічної діяльності	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2006 р. до 2004 р., %
Всього	968,8	1654,0	3126,7	322,7
I. Суб'єкти господарської діяльності	746,4	1087,5	1724,0	230,9
у т. ч. сільське господарство, мисливство та лісове господарство	119,1	202,8	327,9	275,3
Промисловість	203,4	232,3	422,0	207,4
Будівництво	13,3	33,7	68,1	512,0
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку	371,1	559,1	722,0	194,6
II. Фізичні особи	224,4	566,5	1402,7	625,1

Джерело: [3]

Вагоме значення у кредитуванні суб'єктів господарювання відіграє можливість комерційних банків акумулювати власні та запозичені ресурси.

Протягом останніх років спостерігається постійне зростання обсягів кредитування реального сектору економіки: збільшуються обсяги коштів, розміщених на рахунках суб'єктів господарювання та фізичних осіб у банках, які є основним джерелом кредитних ресурсів. Так, у 2006 р. загальна сума коштів на рахунках юридичних осіб у Вінницькій області становила 550,8 млн грн, або збільшилась порівняно з попереднім роком в 1,2 раза, з них довгострокові становили 19,3 % проти 13,1 % у 2005 р.

Однак негативною тенденцією є те, що короткостроковими кредитами сільськогосподарські товаровиробники забезпечені нині лише на 50 %, довгостроковими — на 3 %.

Серед основних кредиторів виділяють банки «Аваль», «Промінвестбанк», «Приватбанк», «Укрсоцбанк». Однак, як свідчить практика, не всі банки можуть активно займатися кредитуванням підприємств аграрного сектору економіки. Основними причинами є високий ризик банків, пов'язаний із збитковістю галузі, відсутністю ліквідної застави у товаровиробників, недосконалістю законодавчих механізмів, які б гарантували повернення кредитів, тому аграрний сектор є непривабливим для інвестицій. Відсутній також ефективний механізм страхування сільськогосподарського виробництва, що перешкоджає розвитку кредитних відносин в аграрному секторі.

Головною проблемою при наданні кредитів аграрним підприємствам є процес їх повернення, який пов'язаний з непередбачуваністю кінцевих ре-

зультатів діяльності. Сільськогосподарські товаровиробники працюють за рахунок ресурсів, які нині є недостатніми для самофінансування. Банківське кредитування не відіграє суттєвої ролі в розвитку сільськогосподарської галузі, хоча вже помітні позитивні тенденції щодо зростання обсягів кредитування з боку вітчизняних комерційних банків, у тому числі й пільгового кредитування.

Висновки. Подальший розвиток підприємницьких структур на селі залежить від їх доступу до кредитних ресурсів. Тому важливо розширити довгострокове кредитування, що є необхідною умовою розвитку підприємництва на селі, враховуючи особливості аграрного підприємництва. Найбільш ефективним кроком у фінансовому забезпеченні, передусім для дрібних і середніх товаровиробників є створення кредитних спілок та кооперативів, які повинні відігравати важливу роль у мікrokредитуванні підприємницьких структур. Історія та нинішня світова практика кредитної кооперації свідчить, що кредитні спілки є альтернативою вирішення фінансових проблем населення, підприємців, фермерських господарств. Тому їх розвиток є одним із важливих напрямів реалізації структурних змін в економіці України.

Список літератури

1. Дем'яненко М.Я. Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку // Економіка АПК. — 2007. — №5. — С. 3—7.
2. Стельмашук А.М. Державне регулювання економіки: Навч. посібник. — Т.: Астон, 2001. — 191 с.
3. Фінанси Вінниччини: Стат. зб. // Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Вінницькій області (за ред. В.Ф.Пікало). — Вінниця, 2007. — 166 с.